

Žan-Noel Kož
RORI GALAHER

Urednik
Tomislav Karadžić

Knjigu opremio
Dušan Solujić Sole

Naslov originala:
RORY GALLAGHER
ROCK 'N' ROAD BLUES
de Jean-Noël Coghe
© Le Castor Astral, 2010
Copyright © za Srbiju:
Izdavačka kuća GRAFOPRINT, 2024.

Žan-Noel Kož

RORI GALAHER

Duša bluzera – srce roquera

Gornji Milanovac, 2024.

REČ ZAHVALNOSTI

U subotu, 2. marta 2024. godine, na rođendan velikog irskog gitariste i kantautora Rorija Galahera (1948–1995), u novosadskom klubu Rebelrelic, održan je dobrotvorni koncert Play-in' for Rory, gde je prikupljen novac za objavljivanje prve knjige o Roriju Galaheru na srpskom jeziku i prve takve knjige u regionu. Knjigu Žan-Noel Koža RORI GALAHER – Duša bluzera, srce rokeru, s francuskog izvornika prevela je novosadska kantautorka Sonja Segić, a prikupljeni prilozi na koncertu upotrebljeni su za otkup prava na objavljivanje. Uvodnu reč na koncertu dao je Miloš Zubac, Sonja Segić odsvirala je Rorijevu pesmu Wheels Within Wheels, sa istoimenog posthumnog albuma, a potom su Šinobusi održali celovečernji koncert na kojem su izvodili njihove, ali i Rorijeve pesme. Koncert je bio besplatan, a u klubu je bila postavljena kutija za dobrovoljne priloge. Svi poštovaoci velikog irskog kulturnog heroja, ljubitelji vrhunske bluz, folk i rok muzike, irske kulture i najposle – čitaoci knjiga posvećenih istinskim muzičkim junacima, koji su te noći došli na koncert, pomogli su da se knjiga o Roriju objavi. Za njih, novosadsku grupu Šinobusi i klub Rebelrelic, otisnuta je ova reč zahvalnosti.

ANONIMNI PREDGOVOR

Bluz več u klubu Mimile...

U ogromnom, crnom i bezdušnom hangaru, pretvorenom u mesto za svirke, mirisalo je na pivo i vlagu, ali najviše se osećao miris gandže. I pored svega toga, mesto je ove večeri bilo krcato.

Nije bilo lako kretati se kroz ovu bizarnu, ali ne i neprijateljski nastrojenu masu koju su činili otrcano obučeni momci i devojke. Ljudi gledaju, ne previše nametljivo, ali sa izvesnom dozom čuđenja, kao da su se pitali otkud ja tu, ali su shvatali da uprkos mom izgledu, i ja imam prava da uživam u ovome.

U toj miroljubivoj fauni kao da je postojao neki prećutni savez: svi znaju koga su došli da slušaju, neku vrstu beskompromisnog irskog pesnika, ali pre svega muzičara koji je od publike očekivao da zauzvrat dobije toplinu kojom je zračio, i koji je na stejdžu s gitarom u rukama, bez ikakvog stida, otkrivao sve što mu na srcu leži.

Naravno, ja nisam muzičar, ne razumem se u tehniku sviranja, ali to njegovo uživanje u sviranju se na neki način prelivalo i na mene, i činilo

da se osećam dobro, tako da ga je čovek, ako ni zbog čega drugog, mogao voleti makar samo zbog toga.

I tako... akordi su se nizali jedan za drugim, ponekad brže nego što bih voleo, ponekad prejakom za moj ukus, ali osećao sam se dobro i puštao sam da me muzika nosi.

A onda bi, iznenada, pesnik otvorio dušu i kao trubadur, potpuno sam na bini, s gitarom ili mandolinom i botlnek slajdom u ruci, počeo da duva u usnu harmoniku i peva melodiju od koje suze naviru na oči.

U početku smo mislili da se šali, ali ne, on je zaista ispovedao svoju dušu, a ja sam otkidao na to kao lud.

Trajalo je satima, a masa je tražila još... Tad mi je bilo 25... U mojoj glavi je ta poezija koja se peva zvučala besmrtno.

A eto ti sad, Rori je (ipak) umro.

To je to, Rori, sad mogu da cmizdrim.

Erik.

Nakon Rorijevog odlaska, stizala su mi razna pisma, telefonski pozivi, crteži i fotografije. Kao i ovaj tekst. Ne poznajem autora ovih redova. Ali u njegovom pismu je sažeto sve. Svaki put kada ga čitam, budem van sebe. Čak i dan-danas, krenu mi suze na oči.

Žan-Noel Kož

THE KID

Veličanstvena ptica usporava let. Zaustavlja se. Stoji u mestu raširenih krila, ogromna i velepna. Lebdi u tišini. Tamo negde, ispod nje, galebovi kriču i prate ribarski brod koji za sobom ostavlja bele, penušave brazde dok napreduje po kanalu u monotonom ritmu, uz zaglušujuću buku motora. Bljuje plavičasti dim i ispušta opori miris dizela.

Rori se brzim korakom kreće glavnom ulicom. Izašao je na jedan od mnogih kamenih mostova preko reke Li, koji su ukras ovog grada. Li u Korku završava svoj tok i izliva se u more. Rori izlazi na kej, prolazi pored kuća koje se nižu uz kanal. Još uvek nepomična na nebu, ptica (možda orao) klikće, pravi okret, ponire, proleće iznad Rorija. Iznenada, počinje da maše krilima, hvata

zamah, počinje da se uspinje i gubi se u beskraju, sve dok je ne proguta oblak.

Rori je u isto vreme zabrinut i zadovoljan, grozničav. Otkad je naleteo na nju, kao da je opčinjen. Mnogo puta je išao da šeta sâm po keju. Vrebao ju je, divio joj se. Ovoga puta više ne može da izdrži. Treba mu. Možda će uspeti da ubedi majku Monu? Irska bez muzike više ne bi bila Irska. „Ostrvo učenih i svetih” ipak je i ostrvo muzičara! Još odjekuju arije u Ejri¹.

Rori je rođen u Bolnici Rok u Bališenonu (grofovija Donegal), 2. marta 1948. u zemlji trolisne deteline (Shamrock), koja simbolizuje sveto Trojstvo. Kršten je u crkvi Rok (Rock Church) (!), a od rođenja je zadojen muzikom. Otac Danijel, i sam je muzičar. Iver ne pada daleko od klade. U okolini Alstera, radi kao lice za bezbednost na radu u hidroelektrani. Nešto kasnije, porodica se seli južno, u Kork, grad u kojem je rođena Rorijeva majka, Mona, devojačkog prezimena Roš (Roche – stena na francuskom), koja ima francuske krvi. Doselili su se baš u Kork (Cork), čiji je engleski anagram Rock!

Već kada je imao dve godine, Rori je dobio prvu gitaru, doduše plastičnu. Kada je imao pet godina, na poklon je dobio drvenu gitaru marke Rosatti. To je pomalo iznenađujuć izbor... Mona,

¹ Eire – izgovara se Ejra, a Francuzi bi izgovarali Er; neprevođiva igra reči: „il y a de l'air dans l'Eire”. Na francuskom air (homonofon sa irskim nazivom Eire) znači arija, muzika (prim. prev.)

Rorijeva majka, morala je da prizna da se Rori odlično snalazi u muzici. Voli balade koje je i ona volela, gaji poštovanje prema tradicionalnoj muzici koja ga je othranila i pratila kroz buran i konfliktan period, koji se tek nedavno završio. To je muzika koja peva o nadi, ali odiše strahom, nesrećom i smrću.

Ipak, muzički ukus njenog sina više naginje ka muzici koja je uznemirava. Ti Amerikanci, bele i crne puti, koji kao da jecaju, njišu kukovima. Pa još i te gitare koje ispuštaju lavinu zaglušujuće buke... Gitara sama po sebi...

Rori je savladao gitaru već sa devet godina. Bio je samouk, provodio je sate s njom i polako ju je otkrivao. Pozicioniranje prstiju na vratu, vežbanje desne ruke, razlaganje na metalnim žicama, brzo menjanje akōrdā, postizanje čistijeg zvuka. Loni Donegan, njegov prvi muzički idol, svira skiff², mešavinu folka i kantrija. Ubrzo, Rori počinje da nastupa uživo. Na školskim priredbama, u domovima za stare, u parohijskim krugovima, na porodičnim proslavama.

² Skiffle – označava vrstu muzike, ali i muzičke sastave koji su se služili improvizovanim muzičkim instrumentima poput daske za pranje rublja, za davanje ritma, češljevim a s papirom – umesto duvačkog instrumenta, metalnim kutijama za šećer ili čaj (kao udaraljka), stolicama ili kovčezima (umesto bubnjeva) ali i akustičnim gitarama i bendžom. Skiffle sastavi bili su popularni u posleratnoj Britaniji 1950–1960, kad su muzički instrumenti bili izuzetno skupi i teško dobavljivi. Kao muzika, Skiffle je bio mešavina uticaja džez a, bluza, kantrija i folka. (prim. prev.)

Rori sa dvanaest godina voli da sluša Elvissa Preslija, Edija Kokrana, Badija Holija, Džina Vinsenta, Čaka Berija i druge slične izvođače. Rokenrol se neočekivano i pomalo neharmonijski, meša s muzikom belaca, nastalom u kolonijama – naročito irskim (45 miliona Amerikanaca irskog je porekla) i crnačkom muzikom koja je preko robova došla u deltu Misisipija, u baju³, i formirala nov muzički izraz koji će Rorija u potpunosti općiniti. Taj zvuk mu se uvukao pod kožu. Njegov repertoar podrazumeva standarde Roja Rodžersa, i njemu slične muzičke formate koje je javnost izrazito kritikovala.

Ima pojedinaca kojima se uopšte ne dopada ovaj klinac koji prži gitaru i peva dvosmislene stihove, sa očiglednom seksualnom konotacijom. Njegova interpretacija pesme *Living Doll* Klifa Ričardsa i grupe The Drifters čak je doživela i anatemu. Rori i njegov brat Donal su napravili dvočlani sastav, što je tada bilo vrlo popularno. Obradili su *Wake up little Suzzy* od Everly Brothers, ali Donal nema šlifa kao muzičar. Braća Galaher, koja se inače obožavaju, uspela su da se posvađaju. I to na sceni! Potom je sa školskim drugarima napravio svoj prvi bend. Rori vešto vlada gitarom.

³ Bayou – francuski naziv za močvarno tlo oko delte Misisipija, koje čine rukavci i meandri ove reke. Reč etimološki vodi poreklo od reči *bayouk*, koja na jeziku Čokto indijanaca znači zmija ili serpentina (prim.prev.)

Rori ubrzava korak. Javlja se ljudima u prolazu. Izbegava grupu devojaka koje bi ga samo usporile... Voli grad, taj živahan lučki grad, u uvali Keltskog mora. Grad koji u tom trenutku ima 124 000 stanovnika, radnički grad. U isto vreme, tercijaran, turistički, važan industrijski centar, ali isto tako i važan zemljoradnički kraj. U njemu ima mlekaru koliko i destilerija. Okružen dolinama i brdima, grad je prepun strogih spomenika i obeležja katoličke veroispovesti.

U Korku, inače katoličkom gradu, ipak dominira toranj protestantske crkve, koji nadvisuje pogled na čitav grad. Zvonici crkava kao da su u drugom planu. Ovi iznenađujući kontrasti uticali su na formiranje posebnog mentaliteta njegovih stanovnika. Mentaliteta i stanja duha. Kork, koji se još zove i grad Buntovnik, i dan-danas budi radoznalost centralne administracije iz Dablina.

Brzim korakom, Rori hoda niz ulice centra grada, koje su Black and Tens, engleski plaćenici, zapalili 1920. godine. To je bio odgovor na atentat na engleski konvoj u kojem je bilo sedamnaestoro mrtvih. Svi mladi su obeleženi tragičnim događajima.

Kork i njegovi snažni kontrasti. Pločnik je moker i sija se od sitne i uporne rosulje. Bleštavo sunce koje preplavljuje krivudave ulice, pada po kamenim fasadama i greje ih, obasjava okolno selo i stvara jedinstvenu panoramu. Svetlost i senka. Krševitost i pitomost.

Rorija ništa ne odvraća s puta. Nema vremena da se zaustavi ispred bioskopa da pogleda plakate. Ta tamna sala je mesto koje revnosno posećuje. Kao klinac, gleda brojne muzičke filmove. „Video sam puno gitarista na filmu” – kaže on – „i shvatio sam da je to idealan instrument da se na njemu svira muzika koju sam voleo da slušam. Moguće je da sam se okrenuo gitari jer sam želeo da pevam. To je bio najbolji instrument. Teško je da pevate dok, na primer, svirate bubnjeve.” Ulazi u pab koji su držali baba i deda, penje se stepenicama koje vode u roditeljski stan. Svoju tajnu poverava bratu Donalu i uspeva da ga ubedi da mu pomogne. Sada već saučesnici u podvigu, zajedno se upućuju ka keju.

Rori ubrzava korak. Ugledao je reklamu muzičke prodavnice. „Nadam se da je još tu!” Zaus-tavlja se ispred izloga. Zadržava dah, otvara oči u strahu... Uh, dobro je. Tu je! Super! Čeka ga.

Ta gitara je jedinstveni primerak. Rori nikada nije ni slutio da će je pronaći ovde, u Korku. Na kraju krajeva, dospela je tu igrom slučaja. Ford je u Korku otvorio fabriku za montažu vozila za evropsko tržište. Oformila se američka zajednica. Dolaze i prolaze razne muzičke grupe, bendovi, orkestri. Neki muzičar je poručio gitaru, hteo je baš taj model. Specijalno za njega, poručili su je iz SAD. Nekoliko nedelja kasnije, gitara stiže, ali tom tipu se ne dopada „sunburst” braon boja! Tip poručuje crveni model, kao gitara koju svira Henk

Marvin iz grupe Shadows. Ovu će svirati dok mu ne stigne model u željenoj boji. Četiri meseca kasnije, Strat je ponovo stavljen na prodaju. Rori hoće odmah da je kupi. Ali košta 100 livri. Čitavo bogatstvo! Pun poleta i uzbuđenja, predlaže da založi svoju gitaru Rosatti, kao kaparu, a da ostatak otplaćuje u ratama. Već neko vreme svira u šestočlanoj grupi, The Fontana Showband, koju čine poluprofesionalni muzičari. Koncerti se nižu, pa i uprkos loše plaćenim nastupima, Rori uspeva da zaradi nešto novca. Obavezao se da će platiti preostali iznos duga u celosti. Majkl Krauli pristaje. Poznaje Galaherove. Dobra i cenjena porodica.

Pomalo oklevajući, Rori je uzima sa stalka. Vrlo preciznim pokretom je prislanja uz sebe. Prsti šetaju duž vrata, okidaju žice. Pognute glave, usredsređen, povezuje se sa instrumentom. Iznenada sve nestaje. Ništa više ne postoji. Samo on i njegova gitara. Rory the Kid i njegov mitski Fender, Stratocaster 61. Srce mu bije kao ludo i udara o zadnju stranu gitare. To se sigurno moralo čuti. Uveren je u to. Majkl, prodavac, njegov brat Donal, kao i drugi kupci u radnji, svi će čuti kako mu lupa srce. Zbunjen je, a istovremeno toliko radostan. Ne ispušta gitaru, steže još jače i pritiska je uz telo. Još jače. To je njegovo najdragocenije blago. Ta gitara će ga pratiti sve do smrti. Rori tada ima šesnaest leta. Godina je 1963. Američki predsednik Džon F. Kenedi

obnavlja vezu sa svojim irskim korenima i dolazi da poseti Kork. Rori već nekoliko dana u nizu sakuplja stare novine, seče ih i pravi konfete... 28. juna Rori je na balkonu iznad paba Roche bar, koji drži njegova baka, i pogledom prati kako se po Makerton ulici približava svečana povorka. Kada je povorka bila tačno ispod njegovog balkona, Rori baca u vazduh konfete koje je napravio. Papirići su se razleteli iznad povorke i trepere u vazduhu, baš kao što se to radi prilikom ceremonija u Nju Jorku. Džon Kenedi podiže glavu, ukršta pogled s Rorijem i upućuje mu osmeh... Ulica je posuta papirićima. Nekoliko dana kasnije, gradska opština je Rorijevoj baki poslala račun za čišćenje ulice.

Pre nego što mu je dao da nosi gitaru, Majkl Krouli zahteva da mu Rori ipak dostavi papir s potpisom njegove majke, koji bi istovremeno predstavljao i njenu saglasnost. To bi bila neka vrsta pokrića. Rori i Donal brzo odlaze da pribave dokument. Naravno da ne dolazi u obzir da od majke traže saglasnost ili joj uopšte spomenu šta je Rori namerio da uradi. Anonimna ruka je krivotvorila potpis Mone Galaher. Dva brata, saučesnika, ne osećaju se kao da rade nešto pogrešno. Roriju je ta gitara *zaista* potrebna.

Rori uzima kabel, uključuje ga u priključak na gitari, a drugi džek uključuje u staro, polovno pojačalo. Začulo se glasno krčanje, a potom neprijatno zujanje. U toj zaglušujućoj buci, počinju da